

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ "ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА" МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Проаналізовано сучасні підходи щодо визначення поняття "інформаційна культура" майбутніх учителів іноземної мови. Надано визначення терміну "інформаційна культура" крізь призму філософсько-педагогічних досліджень.

Ключові слова: інформаційна культура, майбутній учитель, іноземна мова.

На сучасному етапі модернізації освіти в Україні одним із головних завдань є забезпечення якості освіти на основі збереження її фундаментальності та відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства та держави. Основною метою професійної освіти належного рівня є підготовка кваліфікованих, компетентних фахівців, які вільно володіють своєю професією й орієнтуються в суміжних сферах діяльності, є готовими до постійного накопичення професійних знань і вдосконалення відповідних навичок і вмінь, до професійної й соціальної мобільності. Саме тому інформатизація суспільства є цілком закономірним явищем, адже під її впливом відбуваються зміни у всіх сферах життя та професійної діяльності людей. В таких умовах важливість формування інформаційної культури (ІК) майбутніх учителів іноземної мови не викликає сумнівів, проте конче необхідним у межах нашого дослідження є розгляд сучасних підходів щодо визначення поняття "інформаційна культура" в цілому та "інформаційна культура майбутніх учителів іноземної мови" зокрема, що і є **завданням** нашої статті.

Проблемі формування ІК присвячені дослідження багатьох науковців, які не одностайно тлумачать поняття "інформаційна культура" та пропонують різні складові вказаної культури. Так, А. О. Клименко у визначенні поняття "інформаційна культура" виокремлює представників "гуманітарного напрямку", які вважають ІК елементом культури особистості (Т. Демиденко, М. Жалдак, О. Значенко, А. Коломієць та ін.). Інші дослідники ІК вважають комплексною характеристикою діяльності людини, її особистісних і професійних якостей, детермінованих суспільною та професійною діяльністю, визначальним чинником якої є всебічна інформатизація (Г. Вишинська, Л. Морська, О. Романишина та ін.); мультикультурою та спеціалізованою культурою (О. Хмельницький). Представники "кібернетичного напрямку" (О. Барановська, О. Ільків, А. Столяревська та ін.) вважають, що ІК – це вміння користуватися інфосферою – сукупністю інформації, інформаційної інфраструктури, суб'єктів, які здійснюють збір, формування, розповсюдження та використання інформації, а також системи регулювання суспільних відносин, що виникають при цьому. О. А. Клименко, узагальнюючи результати досліджень, визначає ІК майбутнього педагога як сформовані в процесі навчальної діяльності, під час адаптації до динамічних умов життєдіяльності в інформаційному суспільстві знання, навички та вміння знаходити, отримувати, аналітично опрацьовувати, систематизувати, зберігати і передавати інформацію, цілеспрямовано та креативно використовувати новітні технології у подальшій професійній діяльності [2, с. 9].

У свою чергу, О. С. Повідайчик, спираючись на результати наукових досліджень, виокремила три основні підходи до тлумачення й розуміння поняття "інформаційна культура". Перший пов'язаний з розкриттям змісту знань, умінь і навичок, які безпосередньо забезпечують діяльність людини в інформаційному середовищі за допомогою комп'ютерної техніки (технологічний підхід). Другий рівень розуміння пов'язаний з характеристикою необхідних змін такої складової культури особистості, як культура світогляду (культурологічний підхід). З позиції особистісного підходу, ІК людини виражає ступінь оволодіння нею соціальною інформацією, сукупністю принципів і реальних механізмів, які забезпечують позитивну взаємодію в інформаційному процесі, пошук, збереження інформації в різноманітних сферах діяльності [5, с. 10].

На нашу думку, поняття "інформаційна культура" майбутніх учителів іноземної мови варто розглядати як складову частину загальної культури крізь філософський зміст, культуру особистості, предметно-педагогічну діяльність, адже такий підхід дає можливість висвітлити всі аспекти глибинного поняття "інформаційна культура" з урахуванням специфіки самого предмету "іноземна мова".

Так, культура в загальному розумінні визначається як сукупність способів і прийомів організації, реалізації та поступу людської життєдіяльності, способів людського буття; сукупність матеріальних і духовних надбань, які виражають історично досягнутий рівень розвитку суспільства і людини, втілених в результатах продуктивної діяльності. В найширшому значення, зафіксованому ще Д. Віко, культура – це те, що твориться людиною, на відміну від того, що твориться природою [7, с. 386-387]. Культура у вузькому її значенні – це сукупність цінностей, норм та ідеалів, що виконують як конструктивну, так і передусім регулятивну роль у тому чи іншому конкретному суспільстві [7, с.387].

Саме поняття "інформаційна культура" у словнику соціальних термінів (від лат. *informatio* – виклад, роз'яснення; *cultura* – обробка, виховання, освіта) визначається як складова частина загальної культури суспільства й людини, сукупність усіх видів інформаційно-комунікативної діяльності та результати діяльності [7, с. 343].

Крім того, ІК спирається на масове залучення людини, починаючи з дитинства, до найсучасніших засобів інформації, комунікації, до нових інформаційних технологій. Основою ІК особи є знання про оточуюче інформаційне середовище, закони його функціонування і розвитку, а головне – вміння орієнтуватися в безмежності сучасного світу інформації. ІК закріплюється у матеріальних і духовних цінностях, знакових системах, найновіших інформаційних технологіях, акумулюючи в них певні знання, значення, творчі здібності, вміння людини, й забезпечує їх соціальне наслідування. У вузькому розумінні термін "ІК" – це насамперед система інформаційної освіти та виховання як специфічний спосіб наслідування суспільних здобутків людства з метою соціалізації особи, її всебічного, гармонійного розвитку, професійної підготовки. Основою функціонування ІК є розвинене інформаційне виробництво, досконала система комунікації у суспільстві.

ІК має складну структуру: її ядро складається з найголовніших соціокультурних цінностей, норм інформаційної діяльності, способів використання інформації, релігійно-духовних настанов і способів реагування на інші види культури. Інформація акумулюється й реалізується в усній мові, в писемності, в культурних пам'ятках, у творах мистецтва, літературі, живописі, театрі, кіно тощо і, нарешті, у зразках загальноприйнятої діяльності. Ядро ІК оточене особливим "захисним полем", котре утворюється із системи повсякденної інформаційно-комунікативної діяльності людини, різноманітних соціальних і культурних інститутів, типів інституціоналізованої політичної, економічної, сімейно-побутової діяльності тощо [7, с. 344].

У філософському контексті ми розглядаємо поняття "інформаційна культура" з точки зору діалектико-матеріалістичної філософії, що визначає культуру як специфічну характеристику суспільства, та відображає досягнутий людством рівень історичного розвитку, який включає в себе певне ставлення людини до природи й суспільства, розвиток творчих сил і здібностей особистості. Саме становлення особистості є матеріалізованим виявом культури, адже індивід набуває людських якостей, стає здатним самостійно брати участь в культуротворчій діяльності [1, с. 43].

Визначаючи ІК особистості, дослідники розглядають її з різних точок зору:

– як комп'ютерну грамотність, тобто окремі знання, вміння, звички в галузі інформатики й інформаційних технологій, що визначають готовність людини до їх використання у своїй загальнокультурній і професійній діяльності;

– як аксіологічні, моральні, соціальні аспекти діяльності особистості в інформаційному суспільстві;

– як методологію, методдику і світогляд у цілому епохи інформатизації;

– як спосіб творчої професійної самореалізації людини в умовах інформаційного суспільства тощо [4, с. 92].

В нашому дослідженні ми, услід за С. Д. Каракозовим вважаємо, що інформаційна культура особистості є складовою частиною базисної культури особистості як системної характеристики людини, що дає їй змогу ефективно брати участь в усіх видах роботи з інформацією: отриманні, накопиченні, кодуванні та переробці, в створенні на цьому підґрунті якісно нової інформації, її передачі та практичному застосуванні. Крім того, ІК включає в себе грамотність і компетентність в розумінні природи інформаційних процесів і відносин, гуманістично орієнтовану інформаційну ціннісно-змістовну сферу (прагнення, інтереси, світогляд ціннісні орієнтації), розвинуту інформаційну рефлексію, а також творчість в інформаційній поведінці та соціально-інформаційній активності [1, с. 55].

Досить суперечливим у сучасних дослідженнях є визначення поняття "інформаційна культура фахівця". Так, М. О. Сташенко розглядає ІК як фактор професійного розвитку педагогів і зазначає, що ІК – це досягнутий рівень організації інформаційних процесів, ступінь задоволення людей в інформаційному спілкуванні, рівень ефективності створення, збирання, зберігання, опрацювання, передання, подання і використання інформації в навчанні [6, с. 31].

У свою чергу, В. О. Кудін зазначає, що інформаційна культура фахівця – це:

1. Культура людини, готової до творчої роботи в умовах технолого-інформаційної системи розвитку суспільства. Оволодіння основами знань у сфері управління.

2. Глибина знань і розвинене відчуття моральної відповідальності за все, що здійснюється.

3. Постійне збагачення знаннями не кількісного масштабу, а якісного розуміння в підході до пояснення складних явищ життя.

4. Високо розвинуте художньо-естетичне відчуття, погляд, поняття, що ґрунтується на уявленнях, народжених життєвими відчуттями, без яких поняття втрачають сенс і перетворюються на порожні слова. Розвиток культури спілкування, уміння використовувати засоби масової комунікації для розмови з широкою аудиторією, пропаганди знань.

Формування прагнення до постійного збагачення новими знаннями і відкриттями світоглядного характеру, що допомагають глибшому розумінню дійсності. Вироблення у собі здатності планетарного, "космічного" мислення. Пам'ятати, що людство, як і планета, – єдине, і географічні межі, що існують нині, – анахронізм у житті народів [3, с. 186].

Розгляд ІК як складової частини загальної культури крізь філософський зміст, культуру особистості, предметно-педагогічну діяльність дають можливість дати визначення поняттю "інформаційна культура майбутніх учителів іноземної мови".

Інформаційна культура майбутніх учителів іноземної мови – це системна властивість мовної особистості, що охоплює обізнаність у предметній галузі знань, сформованість професійно-педагогічних навичок і вмінь, здатність засвоювати інформаційну картину світу, спроможність виконувати виробничі функції вчителя, готовність до інформаційної рефлексії, високий рівень досягнення якої можливий за умови особистісної, теоретичної й практичної підготовки до майбутньої професійної діяльності, а іноземна мова виступає засобом інтенсифікації мовленнєво-розумової діяльності особистості.

Таким чином, аналіз сучасних підходів щодо визначення поняття "інформаційна культура", надання визначення поняття "інформаційна культура майбутніх учителів іноземної мови" вказують на те, що в змісті інформаційної освіти майбутнього фахівця повинні гармонійно поєднуватися техніко-технологічні та світоглядні аспекти цього феномену, що існує об'єктивна необхідність проведення інтеграції гуманітарного й технічного знання в професійно важливих для студента предметних галузях інформатики, лінгвістики, педагогіки, психології, філології, філософії. Саме тому розгляд змісту ІК майбутніх учителів іноземної мови і є перспективним напрямком подальшого дослідження.

Використані джерела

1. Каракозов С. Д. Информационная культура в контексте общей теории культуры личности / С. Д. Каракозов // Педагогическая информатика. – 2000. – № 2. – С. 41–55.
2. Клименко А. О. Формування інформаційної культури майбутніх педагогів у навчальній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / А. О. Клименко. – Тернопіль, 2010. – 19 с.
3. Кудін В. О. Засоби масової інформації та професійна освіта: філософсько-педагогічний аспект дослідження [Текст] / В. О. Кудін. – Х. : НТУ "ХП", 2002. – 207 с.
4. Онопченко С. Проблема формування інформаційної культури майбутніх інженерів-педагогів / С. Онопченко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2009. – № 2. – С. 91–96.
5. Повідайчик О. С. Формування інформаційної культури майбутнього соціального працівника в процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. С. Повідайчик. – Тернопіль, 2007. – 25 с.
6. Стащенко М. О. Інформаційна культура як фактор професійного розвитку педагогів / М. О. Стащенко // Педагогічний пошук. – 2010. – № 3. – С. 30–32.
7. Філософський словник соціальних термінів / Під загальною ред. В. П. Андрущенко. – Вид. третє, доп. – Х. : "Р.И.Ф.", 2005. – 672 с.

Стеченко Т. А.

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ ПО ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПОНЯТИЯ "ИНФОРМАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА" БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Проанализированы современные подходы к определению понятия "информационная культура" будущих учителей иностранного языка. Дано определение термину "информационная культура" через призму философско-педагогических исследований.

Ключевые слова: *информационная культура, будущий учитель, иностранный язык.*

Stechenko T. O.

MODERN APPROACHES TO THE DEFINITION OF "INFORMATION CULTURE" OF THE FUTURE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES

Modern approaches to the definition of information culture of the future teachers of foreign languages are analyzed. The definition of the term "information culture" is suggested through the lens of philosophical and pedagogical researches.

Key words: *information culture, future teacher, foreign language.*

Стаття надійшла до редакції 25.08.13

